



INEDITE OBIECTIVE NATURALE ȘI CULTURALE ALE LITUANIEI ÎNTR-UN COLET POȘTAL

RARE AND CULTURAL OBJECTIVES
OF LITHUANIA IN A POSTAL PACKAGE

Elena ȚURCAN
Angela HĂBĂȘESCU

Abstract: *The article presents „Lithuania in a postal package” exhibition launched in the Scientific Library of Alecu Russo Bălți State University on May 2017 and presents UNESCO heritage sites in Lithuania such as the unique almost 100 km long, sandy Curonian Spit, and the Žuvintas protected reserve. There are ten boxes (mail containers) that display the ten wonders of Lithuania’s cultural heritage and nature parks or areas listed in UNESCO registers and lists.*

Key words: *USARB Scientific Library, Republic of Moldova, Republic of Lithuania, exhibition, UNESCO, heritage*

În 4 mai 2017, în incinta Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți a avut loc deschiderea oficială a expoziției „Lituania într-un colet poștal”, organizată de Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova. Ea a fost pregătită de către Comisia Națională a Lituaniei pentru UNESCO. Expoziția „Lituania într-un colet poștal” prezintă, într-un mod inedit, cele mai frumoase și valoroase obiective naturale și culturale ale Lituaniei, înscrise în listele Patrimoniului Mondial UNESCO”. [1]

Mesajul de deschidere a fost susținut de Rectorul Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Ion GAGIM, doctor habilitat, profesor universitar în colaborare cu Rimantas LA-TAKAS, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Lituania în Republica Moldova. „Expoziția respectivă a fost prezentată până acum în SUA, Țările de Jos, Franța, Luxemburg, Belgia, Portugalia, Republica Cehă iar în Republica Moldova - deja la Muzeul Național de Istorie, precum și la Universitatea din Cahul” [2], a spus diplomatul, exprimându-și speranța că expoziția va fi interesantă pentru studenți, dar și pentru vizitatorii din comunitatea bălțeană. Aceste zece obiective de patrimoniu cultural și natural ale Lituaniei au fost clasate de UNESCO

în calitate ca patrimoniu mondial, Lituania fiind onorată și mândră de această moștenire culturală remarcabilă. Directoarea Bibliotecii Științifice a USARB, Elena Harconiță, a menționat că Lituania este prezentă în Universitatea bălțeană din momentul în care a intermediat între USARB și NATO deschiderea Punctului de informare NATO în anul 2010, după care au urmat mai multe conferințe și seminarii organizate pentru mediul academic cu implicarea colaboratorilor Ambasadei și Centrului





de Informare și Documentare privind NATO în Moldova. Biblioteca a intrat în posesia unei importante donații de documente, materiale promoționale, echipament și mobilier. [3]

Inaugurarea expoziției a fost un bun prilej de consolidare a relațiilor de prietenie cu aspecte științifice și culturale dintre ambele Republici. La eveniment au participat reprezentanți ai administrației municipiului, viceprimarul de Bălți Lilia Sava, cadre didactice universitare și studenți.



În cutiile poștale, însoțite cu informații pregătite de Comisia Națională a Lituaniei pentru UNESCO, publicul a putut descoperi bunurile lituaniene ce aparțin Patrimoniului Comun al Umanității:

Arhivele Radziwill și bibliotecii Niasvich (Nieswiez). „Colecția a fost adunată începând cu secolul XV până în secolul XX de către membrii familiei Radziwill, una dintre cele mai proeminente familii aristocratice din Marele Ducat al Lituaniei și Uniunea statală polono-lituaniană (Rzeczpospolita). Înregistrările de stat și tratatele au fost păstrate alături de corespondența privată a familiei. Documentele sunt în limbile: belarusă veche, rusă, latină, poloneză, germană, engleză, franceză, italiană și în alte limbi și conțin informații detaliate despre dezvoltarea relațiilor culturale și sociale, precum și istoria vieții de zi cu zi în Europa Centrală și de Est. Această colecție a fost dispersată între arhive, biblioteci și muzee din Belarus, Finlanda, Lituania, Polonia, Federația Rusă și Ucraina”. [4]



Rezervația Biosferei Zuvintas este „una dintre cele mai vechi zone protejate din Lituania, care și-a dobândit acest statut în anul 1937. Situl cu o suprafață de peste 18000 de hectare este situat în câmpiile din Lituania Centrală și include lacuri, zone umede, mlaștini, turbării și păduri, formate pe teren lacustru, înconjurate de lanțuri de dealuri de morenă. Lacul Zuvintas de mică adâncime (971 ha) este o rămășiță a fostului lac post-glacial. Înconjurat de mlaștini stufoase, mlaștini de rogoz și turbării înalte, acesta este unul dintre puținele locuri din Europa, care oferă cuiburi unor specii foarte rare aflate pe cale de dispariție la nivel global.” [4] În apropierea lacului se află un Centru pentru vizitatori, unde fiecare are posibilitatea de a admira natura, de a examina panorama lacului Zuvintas, simbolul acestei rezervații naturale și de a urmări de pe turn pasările prin telescoape.

Arcul Geodezic Struve este un studiu care reprezintă una dintre cele mai mari și cele mai spectaculoase încercări de a explora și de a determina mărimea și forma planetei, realizat de profesorul astronom Friedrich George Wilhelm Struve (1793-1864) în 1816-1855. Arcul geodezic Struve este un lanț de triangulații de sondaj,





compus din 258 de triunghiuri cu marcaje speciale la vârfuri. Acesta se întinde din Hammerfest, Norvegia, până la Ismail în Marea Neagră, Ucraina – trecând pe o distanță de 2.822 km.” [4]

„Sub conducerea lui W. Struve, geodez militar, generalului Karl Tenner, Ch. Ganstena și N. Zelander, „geometri a trei națiuni” (Rusia, Norvegia, Suedia), au realizat una dintre cele mai renumite măsurări a arcului meridianului din istoria geodeziei. Arcul Geodezic Struve – este arcul meridianului 25° 20'. Aceste puncte sunt situate pe teritoriul a 10 țări moderne (Norvegia, Suedia, Finlanda, Rusia, Estonia, Letonia, Lituania, Belarus, Ucraina, Republica Moldova). Ele au fost create în scopul de a determina parametrii Pământului, a formei și mărimii acestuia. Măsurarea ruso-scandinavă în grade a meridianului a intrat în patrimoniul științei mondiale și nu și-a pierdut relevanța până în prezent. Rezultatele măsurătorilor Arcului Geodezic Rusesc au fost utilizate în scopuri științifice și practice, mai mult de 130 de ani, începând cu anul 1834, atunci când F. Bessel a determinat mărimea elementelor elipsoidului terestru, folosind aceste măsurări.” [5]

În țara noastră Arcul Geodezic Struve este situat în apropierea satului Rudi, Soroca și este unicul monument din republică inclus de UNESCO în lista atracțiilor culturale și naturale mondiale.

Centrul Istoric Vilnius. „Vilniusul, centrul politic și cultural al Marelui Ducat al Lituaniei din secolul al XIII-lea până în al XVIII-lea, este un exemplu remarcabil al unui oraș European Central unde culturile din Europa de Vest de Est se întâlnesc. Orașul vechi a evoluat organic pe o perioadă de cinci secole și este considerat drept unul dintre cele mai mari centre istorice conservate, care acoperă o suprafață de 359.5 hectare. Cu ale sale 112 cartiere, orașul vechi prezintă o rețea medievală autentică de străzi, structura urbană și clădiri impresionante în stil Gotic, Renascentist, Baroc, Neoclasic și alte clădiri din secolul al XIX-lea. Silueta sa actuală completează contextul său urban istoric multicultural”. [4]

„Pot remarca (E. Țurcan) că în anul 1987 am avut fericita ocazie că zbor la Vilnius și am urcat în Muzeul Castelul Gediminas, de unde am văzut panorama orașului, am fost impresionată de scara care urcă în sus și coboară în jos, din fer cu ornamente naționale și foarte îngustă. Am vizitat orașul vechi și trăit în cel nou, am participat la ceremonia absolvirii Școlii superioare militare de radioelectronică din Vilnius, frapantă fiind de tradițiile sale. „Limba oficială, lituaniana, este împreună cu letona, una din singurele două limbi din ramura baltică a familiei de limbi indo-europene care încă se mai vorbesc. Oameni de diferite naționalități sau provenind din culturi diferite, au conviețuit în Vilnius – înființat în anul 1323, participând chiar ei la construirea unui oraș plin de culoare”. [6] „Culorile sunt cele care definesc istoria, natura, cultura, sărbătorile și petrecerile în capitala Lituaniei, Vilnius. Strategiile locale verzi nu sunt singura explicație pentru care capitala Lituaniei are cel mai curat aer dintre aglomerațiile urbane din Europa. Verdele orașului invită la descoperirea confortului, ambianței, relaxării, plimbărilor îndelungate” [7], ceia ce mereu îmi revine în amintiri. Odată cu deschiderea expoziției am trăit din nou aceste sentimente din tinerețe”.

În estul Lituaniei, la o distanță de 35 de km de capitală, în valea râului Neris, se găsește Situl Arheologic Kernave (Rezervația Culturală de la Kernave). „Kernave este un sit arheologic unic în Europa Centrală și de Est, care reprezintă o excepțională mărturie a evoluției așezărilor umane în regiunea Mării Baltice în perioada celor 10





milenii de existență. Fiind una dintre cele mai mari situri arheologice în aer liber, care acoperă o suprafață de 194 de hectare, aici s-au efectuat numeroase descoperiri arheologice. Peisajul a fost modelat din perioada paleolitică târzie până în Evul Mediu. Urmele conservate de utilizare antică a terenurilor și cele cinci forturi impresionante din Kernave reprezintă toate etapele așezărilor baltice, evoluția fortificației și sistemului de apărare. În secolul al XIII-lea și al XIV-lea Kernave a devenit un centru economico-politic semnificativ al statului Lituania.” [4] Orașul Kernavė a fost distrus de Ordinul Cavalerilor Teutoni la sfârșitul secolului al 14-lea. Pe teritoriul rezervației culturale Kernave există 15 monumente arhiologice și 3 istorice, incluse în Registrul proprietăților culturale din Lituania.

Toate rezultatele cercetărilor arheologice sunt stocate și afișate în Muzeul Arheologic al Sitului Kernavė.

Următoarea istorie revine Artei sculpturii crucilor (kryzdirbyste) și simbolica acesteia. „Arta lituaniană a sculpturii crucilor este un fenomen în care se întâlnesc meseria, arta și credința. Tradiția de a înălța cruci vine o dată cu apariția creștinismului în Lituania, la sfârșitul secolului al XIV-lea și cuprinde, de asemenea, elemente ale culturii pre-creștine. Cruci de lemn sau de metal și altare pe piloni capătă viață prin credința oamenilor, prin ceremonii și obiceiuri, și cuprind în totalitate viața unei persoane de la naștere până la moarte, fie că se roagă pentru protecție, pentru a-și exprima recunoștința, bucuria sau trecând prin mare durere. Lituania este unica care păstrează tradiția sculptării crucii chiar și astăzi, după ce a supraviețuit vremurilor dure de interdicere, demolare și de ocupare”. [4]



Cordonul Litoral al Curlandei (Curonian Spit). Format aproximativ în mileniul al III-lea î.e.n., este „unul printre cinci cele mai lungi cordoane litorale din dune de nisip din lume și formează cel mai mare și cel mai impresionant cordon în regiunea Baltică (98 km lungime și 0.4-4 km lățime). Acesta desparte Laguna Curlandei de largul Mării Baltice. Din timpuri preistorice, dunele au avansat și așezările au dispărut acoperite de nisip. Doar eforturile oamenilor stabiliți acolo au reușit să depășească această problemă, combătând eroziunea cordonului prin stabilizarea procesului dramatic. Spectaculoase dune de nisip și zona de pădure cu ecosistemul lor unic, și casele pescarilor localnici caracterizează un peisaj distinctiv”. [4] În 1929, scriitorul Tomas Mann, laureat al Premiului Nobel, a vizitat orașelul Nida, situat în această regiune, și, copleșit de frumusețea locului, s-a hotărât să își construiască o casă de vacanță pe un deal deasupra lagunei, casă botezată de localnici „coliba unchiului Tom”.

Trezesc interesul celebrările cântecului și dansului baltic. „Începând cu anul 1924, la fiecare patru sau cinci ani, lituanienii din întreaga lume se alătură maiestrosului Festival Național al Dansului și Cântecului. Organizat pe parcursul câtorva zile de vară, dansul în aer liber, cântece și muzică adună până la 40 000 de meseriași, cântăreți și dansatori îmbrăcați în costume tradiționale, și mai mult de 300 000 de spectatori într-o expresie autentică a identității lor. În secolul XX cântecul coral în masă a dobândit o largă popularitate ca un mijloc de afirmare a identității culturale lituaniene prin tradiția transmisă din generație în generație. Odată cu colapsul Uniunii Sovietice, o



nouă trezire națională a avut loc, caracterizată prin cântatul spontan a mii în mitinguri de masă cunoscute istoric ca *Revoluția Cântată*". [4]

Evenimentul care a schimbat viitorul Lituaniei a fost Lanțul Baltic. „Un lanț uman care a unit trei state în dorința lor de libertate, o demonstrație pașnică unică ce a avut loc la 23 august 1989. La orele șase seara mai mult de un milion de oameni și-au dat mâinile, formând un lanț uman lung de peste 600 km de la Tallinn la Vilnius, traversând Riga în drumul său, creând o sinergie care a unit cele trei țări – Estonia, Letonia și Lituania. Organizat de mișcările naționale ale fiecăruia dintre statele baltice demonstrația a marcat a 50-a aniversare a trădătorului pact de neagresiune germano-sovietic din 1939, și a protocoalelor sale secrete care au condus la ocuparea și anexarea statelor baltice”. [4] Organizatorii evenimentului au desenat o hartă, pentru ca lanțul să fie neîntrerupt. Lanțul Baltic trimitea lumii un mesaj evident de bună voință: cerem libertate și o vom avea într-un mod pașnic; violența și nedreptatea au luat sfârșit.

„La șase luni de la protest, Lituania devine prima republică sovietică care-și declara independența, la 11 martie 1990, cu un an înaintea desființării formale a URSS, urmată de Estonia - la 20 august 1991 și de Letonia - 21 august 1991. Solidaritatea dintre cele trei state a atras simpatia internațională și a reprezentat un impuls pentru realizarea unor noi acțiuni democratice de către alte state, dar și un imbold dat Germaniei pentru unificare. De asemenea, documentele care atestă Lanțul Libertății au fost adăugate în 2009 Registrului Memoriei Mondiale UNESCO”. [8]

„Expoziția, vernisată în incinta Bibliotecii Științifice USARB mi-a trezit un val de amintiri, îndeosebi cutia poștală, în care era reprezentat în miniatură un lanț de oameni, ținându-se de mâini, care trecea prin toate cele trei capitale ale țărilor baltice: lanțul începea din Tallinn, trecea prin Riga și ajungea în Vilnius.

După 28 ani sunt încă mai sunt emoționată când aud de Lanțul Baltic. Am avut fericita ocazie să particip, împreună cu alți studenți de la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, la acest faimos eveniment. Destinul ne-a adus în august 1989 în suburbia capitalei Lituaniei – orașelul Pobejarje. Eram două grupe de studenți din anul doi de la Facultatea de Filologie, am venit în ajutorul lucrătorilor din colhoz la strâns roada. Eram veseli și curioși, observam că totul în jur, „nu e ca la noi în Moldova”. Și, într-adevăr, am nimerit într-o altă țară ce nu se încadra în URSS. Localnicii ne-au întâmpinat ca pe oaspeți multășteptați. Când le-am spus că venim din Moldova, bunăvoința era fără sfârșit. M-am simțit ca acasă în familia lituanienilor cu care m-am împrietenit.

Am avut multe excursii: la Vilnius, supranumit „orașul acoperișurilor roșii și a clopotnițelor”, datorită arhitecturii și numeroaselor biserici și catedrale, Castelul Gediminas, reședința aproape a tuturor liderilor lituanieni medievali, Catedrala Sfinții Stanislav și Ladislav, principala catedrală romano-catolică din Lituania, unde aveau loc încoronările marilor duci ai țării. Au urmat vizitele de neuitat la Kaunas, al doilea oraș ca importanță din Lituania, Castelul Trakai, un adevărat simbol al Lituaniei, situat pe una din insulele Lacului Galve.

În ziua când auzisem de manifestarea Internațională Lanțul Baltic, hotărârea nu s-a lăsat multășteptată. În scurt timp eram în drum spre acest eveniment. Am fost plăcut uimiți de autostradă, care începea nicaieri și ducea niciunde, datorită landșaftului neted. Când priveai spre orizont nu-i mai vedeai sfârșitul. Pentru un minut mi se făcuse dor de dealurile și văile moldave, cărora atât de mult le simți lipsa departe de casă. Dar nostalgia nu a fost lungă, am sosit repede la destinație. Am coborât din autocar, ne-am alăturat și noi manifestanților și am fost învăluiți de atmosfera ce domina în jur. Sute și mii de oameni inspirați și visători la un viitor mai bun, la independență și solidaritate, cântau împreună, luându-se de mâini. Ne-am simțit atât de mândri că suntem parte dintr-un val de schimbări care licăresc deja în zare.



La reîntoarcere în Chișinău, deja în aeroport, am înțeles că schimbările au ajuns înaintea noastră și acasă, în Moldova. Era luna august a anului 1989. Peste câteva zile, pe 27 august, a avut loc la Chișinău cea mai mare demonstrație din istoria Republicii Socialiste Sovietice Moldovenești - Marea Adunare Națională, căreia i-a fost sortit să schimbe radical destinul Republicii Moldova.

După 28 ani sunt încă emoționată când aud de Lanțul Baltic...” (A. Hăbășescu).

O altă perlă în Patrimoniul Cultural al Lituaniei, care putea fi admirată în această expoziție, sunt cântecele lituaniene pe mai multe voci Sutartines - „un fenomen de muzică tradițională lituaniană, cântat în interconexiune cu cuvinte și mișcări care reprezintă o formă arhaică de două și trei polifonii exprimate, de obicei, cântat de femei. Cântecele au melodii simple, din două până la cinci acorduri și conțin două părți distincte: un text principal semnificativ și un refren care poate include cuvinte ocazionale. Există aproape patruzeci de stiluri și moduri diferite de interpretare a Sutartines. Ele pot fi interpretate de doi cântăreți în secunde paralele; de trei cântăreți în canon strict; sau de două grupuri de cântăreți. Textele poetice cuprind multe teme, inclusiv munca, ritualuri de calendar, nunți, familie, războaie, istorie și momente ale vieții de zi cu zi” [4].



Toate au fost studiate și tălmăcite oaspeților din oraș, țară și de peste hotare, studenților și elevilor, profesorilor. Într-o viziune unitară, de integrare riguroasă a detaliilor în ansamblul magic al construcției, expoziția a fost parte componentă a programului pentru Săptămâna Internațională a Educației Artistice și pentru Ziua de Sensibilizare privind Bibliotecile. Principii tot atât de puternic fundamentate estetic și tehnic guvernează creația expoziției.

Expoziția „Litania într-un colet poștal” va contribui la o mai bună cunoaștere a Patrimoniului Mondial UNESCO, dar și a locului pe care cultura Lituaniei îl ocupă în cadrul valorilor culturale internaționale. A fost o excelentă oportunitate de a cunoaște experiența de organizare europeană a culturii, de implementare a serviciilor moderne, de a face schimb de experiențe cu partenerii din Republica Lituania. Lituania este un exemplu pentru Republica Moldova în ceea ce privește ocrotirea patrimoniului cultural material și imaterial.

Suntem obligați de a gândi asupra modelării metodicilor de organizare, studiere și prezentare a patrimoniului Republicii Moldova. Reușita acestor intenții, cu siguranță, va influența calitatea expunerii, a cercetării patrimoniului cultural băștinaș și va consolida comunicarea în cadrul rețelelor create, atât în Republica Moldova, cât și peste hotare, iar comunitatea va reevalua locul și importanța.

Țara noastră este parte a proiectului Ocrotirea patrimoniului cultural imaterial, Lista Reprezentativă UNESCO. Astfel, la 1 decembrie 2016, a avut loc înscrierea pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității a Tehnicilor tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova – dosar comun prezentat de ambele țări.

„În prezent pe lista se numără aproximativ 1000 de obiecte, fiecare dintre ele constituie o mândrie pentru fiecă țară aflată pe ea. Mai mult decât atât, includerea în această listă ne permite să sperăm că monumentele indicate acolo vor atrage turiști din toate colțurile lumii. Ca să fim corecți, trebuie să vă spunem că Republica Moldova a

mai deus două cereri pentru includerea în lista UNESCO, una în anul 2007 - referitor la Complexul istoric și natural Orheiul Vechi, carea așa și nu a fost aprobat de către comisia specială, iar cea de-a doua în anul 2011 - pentru cernoziomurile stepei Bălți” [5]

Referințe bibliografice:

1. „Lituania într-un colet poștal” 14 februarie - 10 martie 2017 [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: https://www.nationalmuseum.md/ro/exhibitions/lituania_intr_un_colet_postal/
2. Lituania a fost adusă la Universitatea din Bălți în zece colete poștale [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: <http://www.stiripozitive.eu/libview.php?l=ro&id-c=77&id=3450&t=/Stiri-Pozitive/Comunicate-de-presa/>
3. O expoziție dedicată patrimoniului Lituaniei a fost vernisată la Muzeul Național de Istorie a Moldovei [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: <http://www.moldpres.md/news/2017/02/15/17001221>
4. Lituania într-un colet poștal : Expoziție. Comisia Națională a Lituaniei pentru UNESCO. Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova. [S.l.: s.n.], [200?]. 10 colete. În conț.: Arhivele Radziwill și bibliotecii Niasvizh (Nieswiez) ; Rezervația Biosferei Zuvintas ; Arcul Geodezic Struve ; Situl Arheologic Kernave (Rezerva Culturală de la Kernave) ; Arta sculpturii crucilor (kryzdirbyste) și simbolica acesteia ; Centrul Istoric Vilnius ; Cordonul Litoral al Curlandei ; Celebările cântecului și dansului baltic ; Istoria Lanțului Baltic ; Sutartines, Căntece lituaniene pe mai multe voci.
5. Arcul Geodezic Struve din satul Rudi, Soroca [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: <http://moldovenii.md/md/section/352/content/4395>
6. Lituania [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Lituania>
7. ISTOCESCU, Amedeo. *La pas (și nu numai) prin Latvia, Eesti și Lietuva sau despre cultură și management în Țările Baltice* [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: <http://www.management.ase.ro/reveconomia/2007-2/2.pdf>
8. Lanțul uman care a salvat Țările Baltice [on-line] [citată 28 mai. 2017]. Disponibil: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/lantul-uman-care-a-salvat-tarile-baltice>
9. Rezervația Biosferei Zuvintas [on-line] [citată 20 iulie. 2017]. Disponibil: <http://www.zuvintas.lt/lankytoju-centras>
10. Kernavė Archaeological Site (Cultural Reserve of Kernavė) [on-line] [citată 20 iulie. 2017]. Disponibil: <http://whc.unesco.org/en/list/1137>
11. Cordonul litoral al Curlandei [on-line] [citată 20 iulie. 2017]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Cordonul_litoral_al_Curlandei